

STORTINGET

Grunnlovsforslag 24

(2023–2024)

Grunnlovsforslag fra Une Bastholm og Lan Marie Nguyen Berg

Dokument 12:24 (2023–2024)

Grunnlovsforslag fra Une Bastholm og Lan Marie Nguyen Berg om ny § 120 b (om grunnlovfesting av dyrs egenverdi)

Til Stortinget

Bakgrunn

Lov om dyrevelferd (dyrevelferdsloven) trådte i kraft i 2010. Lovgivningen har gitt dyrs status i samfunnet et visst løft og har hatt en positiv holdnings- skapende effekt.

En utfordring med dagens dyrevelferdslov er at prinsippet om dyrs egenverdi i § 3 i altfor liten grad anvendes i praksis.¹ Det er mange måter dyr i Norge behandles på i landbruk, forskning, underholdning eller privat hold som påfører stor lidelse.

Dyrs status i samfunnet og hvilke moralske forpliktelser staten har overfor dem, er hovedsakelig knyttet til hvilken nytte vi som mennesker kan gjøre oss av den enkelte art eller det enkelte individ. Dyrs interesser står stort sett i motsetning til menneskelige interesser og må ofte vike i denne interesseavveiningen.

På tross av at dyr skal beskyttes av dyrevelferdsloven, betraktes de fortsatt som hovedregel som «ting» i

juridisk sammenheng. Fram til dyrevelferdsloven trådte i kraft, har dyr hatt status som menneskers eiendom, og det er som eiendom de ofte blir vurdert når det utføres ulovlige handlinger som involverer dyr. Dyr vurderes dermed i utgangspunktet ikke som sansende individer med visse egenskaper og evner (f.eks. evne til å lide), og blir ikke definert som rettssubjekter, men gis en viss grad av beskyttelse eller rettsvern, siden de i dyrevernlovgivningen ikke lenger bare er eiendom eller «ting».

Dyr er ikke nevnt i Norges grunnlov, i motsetning til flere andre land som har formuleringer om dyrs egenverdi i sine grunnlover, som for eksempel Tyskland, Belgia, Luxembourg og Italia.

I Tyskland og Belgia nevnes det at dyr er sansende vesener som staten er forpliktet til å beskytte.^{2,3} I Luxembourg tilsier ordlyden (vedtatt i 2023) at staten «recognises to animals the quality of non-human living beings endowed with sentience and ensures the protection of their welfare».⁴

Å klargjøre at Norge ikke betrakter dyr som «ting», og at vold mot dyr er mer alvorlig enn skadeverk, er et viktig skritt for å heve dyrs status. På bakgrunn av dette mener forslagsstillerne at det er behov for å styrke dyrs egenverdi og anerkjenne dyrs selvstendige moralske status i Grunnloven, og at det av det følger visse overordnede plikter for staten til å ivareta dyrs interesser.

- Dyrevelferdsloven § 3: «Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger.»
- Den tyske grunnloven, Article 20a, Protection of the natural foundations of life and animals: «Mindful also of its responsibility towards future generations, the state shall protect the natural foundations of life and animals by legislation and, in accordance with law and justice, by executive and judicial action, all within the framework of the constitutional order.»
- Den belgiske grunnloven (endringen vedtatt i mai i 2024): «In the exercise of their respective powers, the Federal State, the Communities and the Regions shall ensure the protection and welfare of animals as sentient beings.»
- Den luxemburgske grunnloven, Article 41 (oversatt fra fransk).

Om forslaget

Forslagsstillerne fremmer to alternative forslag som begge inneholder erkjennelse av dyrs egenverdi. I Alternativ 1 fastslås det at dyr har egenverdi, uten at det gis noen vurderinger rundt hva som gjør at de har denne egenverdien. I Alternativ 2 fastslås det at dyr har egenverdi fordi de er sansende vesener.

EGENVERDI FOR SANSENDE VESENER

I begrepet «egenverdi», som også er anvendt i dyrevelferdsloven, ligger en anerkjennelse av at dyr har egne interesser. Et dyrs egenverdi er uavhengig av dyrets art, individuelle egenskaper og menneskets følelsesmessige forhold til dyret. Dyr er individer med evne til positive og negative sanseopplevelser, fysisk og mentalt.

Innholdet i «dyrs egenverdi» er et bevegelig mål, som må oppdateres i tråd med tilgjengelig kunnskap og samfunnsutviklingen for øvrig.

«Sansende vesener» er en oversettelse av det engelske «sentient beings», som brukes i dyrevelferdsetikk så vel som i dyrevelferdsrett i flere land. Som sansende vesener har dyr samme kapasitet som oss mennesker til å oppleve verden på godt og vondt. Erkjennelsen anordner i tillegg et skille mellom dyr og andre levende organismer og fastslår at dyr er mer enn menneskers «eieendom».

DYR SKAL SIKRES RESPEKT

Forslagsstillerne har brukt formuleringen «å sikre respekt» i lovforslaget. Ordet «respekt» rommer her mer enn «omtanke», «beskyttelse» eller «anerkjennelse». At staten skal sikre respekt for dyrs egenverdi, innebærer at staten skal avstå fra å påføre dyr unødvendige påkjenninger, og samtidig treffe nødvendige tiltak for at dyr heller ikke utsettes for unødvendige påkjenninger av andre. Det må leses som at staten skal fremme positive tiltak for å opprettholde det enkelte dyrs egenverdi. Likeså skal respekten for dyrs egenverdi fremmes uavhen-

gig av det enkelte dyrs nytteverdi, basert på dyrs interesser som levende, sansende vesener.

Ordlyden skal ikke låses til status quo, men sørge for at det til enhver tid skal etterleves en standard i tråd med tilgjengelig kunnskap om hva som er god dyrevelferd.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Alternativ 1:

Ny § 120 b skal lyde:

Dyr har egenverdi. Statens myndigheter skal sikre god dyrevelferd og respekt for dyr som sansende vesener.

–

Dyr har egenverdi. Dei statlege styresmaktene skal tryggje god dyrevelferd og respekt for dyr som sansende vesener.

Alternativ 2:

Ny § 120 b skal lyde:

Statens myndigheter skal sikre god dyrevelferd og respekt for dyrs egenverdi som sansende vesener.

–

Dei statlege styresmaktene skal tryggje god dyrevelferd og respekt for eigenverdien dyr har som sansende vesener.

Alternativ 3:

Ny § 120 c skal lyde:

[Som alternativ 1]

Alternativ 4:

Ny § 120 c skal lyde:

[Som alternativ 2]

30. september 2024

Une Bastholm

Lan Marie Nguyen Berg